

УДК 81:316.624:316.472.4

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-25>**Наталія ЄЛЬНІКОВА,**

orcid.org/0000-0002-5061-8226

старша викладачка кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

(Харків, Україна) elnikova_n_i@ukr.net

ХЕЙТИНГ ЯК ФОРМА ДЕВІАНТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Як відомо, комунікативна функція інтернет-спілкування сьогодні стає першорядною не лише для більшості користувачів, а й для фахівців різних галузей знань, зокрема філології. У статті досліджено хейтинг як форму девіантної комунікації в соціальних мережах. Проведено аналіз аспектів дискурсивної зумовленості та засобів виявлення девіантної мовленнєвої поведінки хейтерів, які залишають свої коментарі під публікаціями українських медіаперсон. Зауважено, що серед дискурсоутворювальних чинників, що визначають виникнення хейтингу як різновиду девіантної інтернет-комунікації, виокремлюють такі особливості мережевої взаємодії, як анонімність, дистанційованість, вільне самовираження, ускладненість особистісної ідентифікації коментатора, опосередкованість і верифікація потенційно можливих протиправних дій. Матеріалом дослідження слугували повідомлення, залишені хейтерами в соціальній мережі «Інстаграм» на сторінках медійних осіб України. Досліджено особливості інтернет-комунікації хейтерів на лексико-семантичному та морфологічному рівнях. З'ясовано, що для вираження своєї точки зору, а також для вербальної оцінки отриманої інформації хейтери застосовують лексику, у якій закладена зневажлива конотація, і використовують дисфемізацію стилістично нейтрального значення лексеми для надання негативної оцінки висловлюванню. Підкреслено роль морфологічних засобів для підсилення мовленнєвих намірів продуцента: різноманітні способи словотворення, анормативне використання ступенів порівняння прикметників, своєрідне застосування ти/Ви займенників, за допомогою яких утворюються лексичні одиниці з негативною емоційною маркованістю. На основі комплексного аналізу інтернет-коментарів виявлено, що важливою стилістичною особливістю віртуальної інтеракції є застосування хейтерами не лише вербальних, а й невербальних засобів інформаційної взаємодії, зокрема обмін емотиконами, повторення літер, знаків пунктуації, зміна шрифтів, написання цілого слова і речень великими літерами.

Ключові слова: хейтинг, девіантна комунікація, хейтер, медіапростір, соціальні мережі, лексико-семантичний рівень, морфологічний рівень.

Nataliia YELNIKOVA,

orcid.org/0000-0002-5061-8226

Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Studies Faculty № 2

Kharkiv National University of Internal Affairs

(Kharkiv, Ukraine) elnikova_n_i@ukr.net

HATING AS A FORM OF DEVIANT COMMUNICATION IN SOCIAL NETWORKS

As you know, the communicative function of Internet communion today becomes a paramount thing not only for the majority of users, but also for specialists in various fields of knowledge, particularly in philology. The article examines hating as a form of deviant communication in social networks. An analysis of aspects of discursive conditioning and means of detecting a deviant speech behavior of haters who leave their comments under the publications of Ukrainian media persons was carried out. It is noted that among the discourse-forming factors that determine the emergence of hating as a type of deviant Internet communication, such features of a network interaction as anonymity, distancing, free expression, complexity of personal identification of a commentator, indirectness and verification of potentially illegal actions stand out. The material of the study was the messages ha been left by haters on the social network «Instagram» on the pages of the Ukrainian media persons. The peculiarities of online communication of haters at the lexical-semantic and morphological levels were studied. It was found out that to express their point of view, as well as to verbally assess the received information, haters use vocabulary with a derogatory connotation, and also use dysphemization of the stylistically neutral meaning of the lexeme to give a negative assessment to the statement.

Key words: hating, deviant communication, hater, media space, social networks, lexical-semantic level, morphological level.

Постановка проблеми. Загальновизнаним місцем комунікації сьогодні є інтернет, популяризація якого створила унікальний віртуальний світ, здатний охопити комунікантів навіть із найвіддаленіших куточків планети, що формують нові соціальні структури. Інтернет уможливує обмін новинами, емоціями, подіями із широким загалом, надає змогу підтримувати та покращувати свій імідж, відтворювати різноманітні соціальні ролі, висуваючи на перший план саме комунікативну функцію. Правила та норми поведінки особи у віртуальному світі не завжди відповідають нормам реального життя, що зумовлює появу девіантної комунікації. У боротьбі за визнання, спробу продемонструвати силу й авторитет комуніканти можуть застосовувати агресію, яку, зазвичай, не здатні проявити в офлайні. Людство почало плутати можливість вільно висловлювати свої ідеї, критичні зауваження, ґрунтовно аргументовані, та агресивну, злобну, хейтерську реакцію на опублікований коментар або матеріал окремої особи чи спільноти. Стрімкий темп девіантного спілкування в комунікативному просторі всесвітньої віртуальної мережі уможливує існування хейтингу як потужного, прогресивного різновиду комунікації. Якщо дотепер психологічне цькування та мовленнєва агресія вивчалися в контексті безпосередньої міжособистісної взаємодії, то сьогодні, послуговуючись цифровізаційною взаємодією, хейтинг стає соціальним феноменом всесвітнього масштабу, що поширюється через інтернет.

Феномен протистояння в інтернет-просторі пов'язаний із його категоризацією на «свій» та «чужий». Категорії «Свій» і «Чужий» – члени традиційної універсальної бінарної опозиції, що є однією з основоположних для формування культурного каркасу нації. Існування образу «чужих» у колективній та індивідуальних картинах світу є необхідною умовою для семіотизації особистості та регулятором, що організовує її досвід і поведінку (Масенко, 2010). Опозиція архетипних смислів виникла від моменту зародження свідомої діяльності людини й не втратила своєї актуальності й до сьогодні, адже вона покликана встановлювати відношення між двома символічними засобами, чії протилежні якості перебувають у семантичному протистоянні. Так, за концепцією, запропонованою структурним антропологом К. Леві-Строссом, міфологічна логіка спирається на бінарні опозиції «життя-смерть», «чоловіче-жіноче», «свій-чужий» тощо (Масенко, 2010). Навколишній світ сприймається людиною крізь призму універсальних знакових комплексів, формованих сукупністю двоїстих ознак. Цей принцип

ще називають принципом антиномій, що є базовим семіотичним кодом європейської культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. І хоча девіантне спілкування є безумовною дослідницькою тематикою багатьох мовознавців, проте нові реалії в галузі конфліктної інтернет-комунікації, неконтрольовані коментарі хейтерів у соціальних мережах, що можуть збудити агресію та ненависть між представниками різних культур і поглядів, ще ґрунтовно не вивчалися, що й актуалізує нашу наукову розвідку.

Розв'язанню цієї проблеми присвятили свої роботи мовознавці, соціологи, правознавці, психологи, медіапсихологи, психолінгвісти. Так, медіапсихологиня Олена Любченко досліджує явище хейтингу з точки зору когнітивного спотворення та навмисної деструктивної поведінки в соціальних мережах (Любченко, 2021). Хейт крізь призму кіберагресії у своїй книзі аналізують дослідники А. Фоксман і К. Вольф, називаючи його вірусом, що поширюється у нашому суспільстві як інфекційне захворювання, уражаючи найбільш чутливих людей (Foxman A. H., Wolf, 2013). Дослідник А. Браун, підкреслюючи особливості реалізації хейту саме у віртуальному світі, пропонує на законодавчому рівні притягнути до відповідальності ті інтернет-компанії, які на їхніх сайтах надають можливість хейтерам розпалювати ненависть (Brown, 2018: 321). У контексті юриспруденції науковці Є. Зеленський і О. Карпенко уточнюють, що законодавча база в Україні інтерпретує лише такі явища, як «булінг», «домашнє насильство» і «катування», натомість хейтинг як прояв негативних коментарів, що мають образливе ставлення переважно до випадкової особи, юридично не закріплений (Зеленський, Карпенко, 2020: 227). Мовознавчі студіювання хейтингу характеризуються відсутністю детального підходу до вивчення цієї теми та мають фрагментарний характер. Так, зарубіжні лінгвісти С. Асімакопулос, Ф. Байдер, Ш. Міллар, застосовуючи методи дискурсивного аналізу та корпусної лінгвістики у своєму дослідженні, особливу увагу приділили онлайн-коментарям до новин, які можуть спровокувати дискримінацію та розпалити хейт (Assimakopoulos, 2017). Мовознавці С. Пааш-Колберг, К. Стриппель, Й. Треббе, М. Еммер у своїй статті розмежовують мову ворожнечі та хейт-мову, базуючись на коментарях користувачів про імміграцію у соціальних мережах, новинних сайтах і правовому блозі (Paasch-Colberg, 2021: 176). Філологиня К. Тараненко досліджує засоби вираження вербальної агресії у художньо-літературних дискурсах (Тараненко, 2019: 37).

Мета статті. Дослідити хейтинг як форму девіантної комунікації, провівши лінгвістичний аналіз коментарів, залишених хейтерами в соціальній мережі «Інстаграм» під публікаціями українських медіаперсон.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наші дні в медіа існує неконтрольована кількість висловлювань, коментарів і публікацій, які можуть розпалити ненависть між людьми різних культур, віросповідань і поглядів. Усе це має широкий спектр неокреслених проблем, а також перспективи подальшого наукового розвитку.

У дослідженні мови хейтерів у соціальних мережах ми проаналізували коментарі, залишені під публікаціями на інстаграм-сторінках таких українських медіаперсон: Юрій Горбунов (1 млн. підписників), Маша Єфросиніна (2,1 млн. підписників), Оля Полякова (2,9 млн. підписників), Володимир Остапчук (512 тис. підписників), Володимир Дантес (730 тис. підписників), Потап (1,9 млн. підписників), НК (5,3 млн. підписників), Раміна Есхакзай (477 тис. підписників), Руслан Ханумак (123 тис. підписників). У ході аналізу було встановлено, що хвилю хейту на свою адресу в соціальній мережі «Інстаграм» ці публічні особи отримали через питання державного фінансування серіалу в умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України (Ю. Горбунов), небажання вести програми українською мовою (М. Єфросиніна, О. Полякова), бодішеймінгових висловлювань на адресу жінок (В. Остапчук), підтримку ЛГБТ-спільноти (В. Дантес), вихід скандальних композицій і перебування за кордоном під час війни (Олексій Потапенко, Руслан Ханумак), поведінку чоловіка та його виїзд за кордон (НК), інтерв'ю з дружиною М. Тищенко (Р. Есхакзай).

Характерною особливістю вживання лексем на позначення хейтингу є їхня співвіднесеність із негативним денотатом. У соціальних мережах коментатори висловлюють свої думки як за допомогою ненормативної лексики, так і замінюючи слова з негативною конотацією на новий евфемістичний номен, щоб пом'якшити його початкове денотативне значення, але підвищити ризик прояву агресії.

Аналізуючи українськомовні інтернет-коментарі, можна спостерігати специфіку репрезентації в них негативних, зневажливих, провокативних, емоцій у межах української лінгвокультури. Розгляньмо детальніше лексичні мовні засоби, які застосовують хейтери в тактиках і стратегіях девіантної комунікації. На лексико-семантичному рівні серед основних засобів, якими послуговуються хейтери під час комунікації, можемо виокремити лексику розмовну, просторічну, сленгову,

жаргонну, інвективну як ненормативні прояви. Науковиця Л. Ставицька називає ненормативною лексику «експресивну, оцінно-виразну лексику, що історично виникла як порушення табу, до якої належать вульгаризми, лайливі вирази, інвективи, обценна лексика» (Ставицька, 2006: 11). Так, коментар «yuliiia.hertsen: Сука, як ви задовбали. Чому ви не відчуваєте тієї межі, коли щось *ок*, а коли вже *повний зашквар* і так не має бути?!» (*тут і далі збережені орфографія та пунктуація авторів коментарів – Н. Є.*) (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 17.10.2023)) демонструє вживання табуованої лексики, евфемізмів, сленгізмів. Ужита на початку речення лексема «сука» демонструє словесний випад хейтера. Слово «задовбали» – евфемізм, який уживається замість табуованої лексики. Джерелом цієї номінативної одиниці є сленг, адже пряме значення слова «задовбати» передбачає фізичну дію, що допомагає залагодити чи закріпити щось у предметі. Як сленгова одиниця ця лексема має предикат стану та значення «набридати», що є об'єктом оцінки, за якою зберіглося негативне значення. За допомогою цього дієслова хейтер звинувачує автора, демонструючи зневажливе ставлення. Сленгове «ок», що походить від видозміненої англійської фрази «oll korrekt» – «all korrekt» – «усе правильно», уживається автором для утворення протиставлення для словосполучення «повний зашквар». Лексема «зашквар» походить від жаргонного дієслова «зашкваритися», що позначає «зганьбитися». Сьогодні це слово вживається сленгово, молодь трактує його як сором, ганьбу, щось, що втратило популярність або вийшло з моди.

Хейтери часто застосовують інвективну лексику з метою приниження чи образи співрозмовника. Так, у реченні «lilia.luysenko: Які ж огидні, ці *сраколиз!*» (<https://www.instagram.com/p/Cr9MzShIvY8/> (дата звернення 14.10.2023)); «aloha_poved: Потап *єблан сцикливий!*» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 16.10.2023)); «dariya.konoval: Ти *пиздюк*, який сдриснув у теплі краї, поки люди жертвували своїм життям, бачили жахи на власні очі, втрачали близьких та рідних» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 16.10.2023)) хейтер виявляє мовленнєву агресію щодо адресата повідомлення через інвективи, основна функція яких – номінація особи, якій адресується коментар.

Отже, ненормативна лексика як прояв девіантної комунікації хейтерів є засобом мовленнєвої агресії, яку коментатори спрямовують на адресата, об'єкт або третю особу з метою приниження та провокації.

Морфологічний рівень сучасної української літературної мови уможливує застосування хейтерами широкого діапазону способів впливу на авторів дописів і коментаторів. Ненависть як фундація й основна ідентифікаційна відмінність хейтера, що виявляється в неприхованому бажанні вразити іншу людину та самоствердитися у такий спосіб, відображається через морфологічні засоби української мови. Проаналізувавши коментарі під постами українських медіаперсон у соціальних мережах, можемо виокремити певні закономірності в застосуванні цих елементів.

Інтенсифікація мовленнєвої поведінки продуцента хейтового коментаря, як демонструє це дослідження, може втілюватися за допомогою різноманітних засобів морфологічного способу словотвору. Слід зауважити, що суфікси (-шц-, -ин-, -ло-, -онк-, -иськ-, -ок- тощо) хейтери застосовують для надання інтенсивності ознаки, посилення семантичного значення лексем-образ. Ефективність негативної суфіксації як засобу вираження думки хейтера примножує ступінь критичного сприймання повідомлення. Як зауважує В. Чабаненко: «конотація згрубілості й конотація збільшеності в афективних утвореннях існують нероздільно навіть у тих випадках, коли вказується на великий розмір, надмірний вияв ознаки» (Чабаненко, 1995: 16). Так, для хейтерів є властивим застосування дериватів зі збільшено-згрубілим значенням, що прямо пов'язане з оцінним значенням. Наприклад: «makkiavelli moneyteam: Позорище України» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 10.10.2023)); «tania_sdvnk: Коли закінчиться ця *крінжатина?*» (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 11.10.2023)); «de.miro: *Байрактарицина*» (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 11.10.2023)); «bee_mama: Іспанське *соромидло...*» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 14.10.2023)); «alishka.babe: Це ганьба!!!! *Дніще*» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 14.10.2023)); «valyunya_fm: І не криви своєю *душонкою!*» (<https://www.instagram.com/p/CfMjOWljXtb/> (дата звернення 20.10.2023)).

Лексеми із суфіксами згрубілості в коментарях хейтерів виражають ненависть, зневагу, сарказм, трансформуючи в такий спосіб негативну суб'єктивну оцінку: «katygres: Боже, ця пісня ще і в день, коли знову вибухи в Запоріжжі – це просто *якесь позорисько.*» (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 22.10.2023));

«olga04_09: *Якесь ганьбисько.* Супер популярна і професійна телеведуча не вмє жартувати і виказувати емоції українською?» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 23.10.2023)). Яскравого відтінку презирства хейтери досягають через додавання демінутивного суфікса до слів із негативним значенням: «november_ve: Ти що *дурачок???*» (<https://www.instagram.com/p/Cu4mRiaLTb0/> (дата звернення 21.10.2023)); Такі елементи надають лексемам подвійної конотації: зосереджують емоційно-експресивні аспекти ненависті, зневаги і водночас пестливо принижують особу. Утворюються ці відтінки значень за певних контекстуальних умов і залежать від семантики твірної основи (Коваль, 1987: 121).

Одним із активних морфологічних способів збільшення мовленнєвого наміру продуцента висловлювання, який використовує хейтер у медіадискурсі, є вживання ступенів порівняння прикметників: «natalie_freedom: *Найогидніше*» Відразу це бл@дство вимкнула. Фу!!!» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 28.10.2023)); «svitlanabk: Невже в Україні не має *більш цікавих* людей чим дружина тищенко, лобода, підарасів. Наразі час коли час потрібно нести правильні традиції та установки для людей. Розчарування в вас, що ви цього не розумієте» (<https://www.instagram.com/p/CtqryIXMuO1/> (дата звернення 19.10.2023)). Ступені порівняння прикметників коментатори утворюють додаванням суфіксів, префіксів до твірної основи, водночас значна кількість морфологічних аномативів простежується саме у використанні лексикограматичних категорій прикметника. Загальновідомо, що в українській мові якісні прикметники можуть формувати вищий і найвищий ступені порівняння, що реалізується в простій, складній або складеній формах. Помилковим є поєднання слова *самий* із прикметником для вираження найвищого ступеня порівняння, спричиненого калькуванням, а також одночасне поєднання синтетичної та аналітичної форм: «kaskad04.savich: Вони втікли і ще там щось лепчуть. *Самі хитріші*» (<https://www.instagram.com/p/CfMjOWljXtb/> (дата звернення 24.10.2023)). Позанормативним утворенням ступенів порівняння прикметників є використання безприйменникових конструкцій: «no_hope_harry: Таки є щось *гірше* «я танцюю гопака»» (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 18.10.2023)).

Провокативна тактика хейтерів, що базується на демонстративному, публічному ставленні в негативних коментарях, вимагає вжи-

вання чималої кількості дієслів, зокрема у формі наказового способу: «[@ann_chekh](https://www.instagram.com/p/CyQDyd3te-J/): *перестаньте ділити* людей на нормальних і ненормальних і буде легше. *Викиньте телефон і тоді не доведеться спостерігати за розвитком*» (<https://www.instagram.com/p/CyQDyd3te-J/> (дата звернення 30.10.2023)); «[@ilon_a_s_u](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): лікуватися потрібно тим, хто несе подібну маячню! Нуль знань з психіатрії/психопатології і взагалі біології!! *Підіть ще розкажіть* всім іншим видам живих створін на планеті Земля, що це не нормально 😊» (<https://www.instagram.com/p/CyQDyd3te-J/> (дата звернення 30.10.2023)); «[kovallow](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): *Краще заткніть* пельки, аніж балакайте рашистською» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 28.10.2023)); «[nastya_in_insta](https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/): *Який сором, видаліть* це негайно! Вам треба захищати в'їзд до України після цього!!!» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 29.10.2023)). Утворення провокативних коментарів за допомогою дієслів-інфінітивів: «[perpetummobile77](https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/): *заборонити* це ригло» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 29.10.2023)); «[natalikachala](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): *І якщо ще ви не в змозі думати, висловлювати* свою думку українською мовою, то вам всім *відрізати* язика, *прив'язати* до пікапа і *протягнути* із заходу до сходу по всій нашій закривавленій землі кілька разів (як того бідного солдата 🤔 🤔 🤔 волочили ваші друзі по мові) і можливо тоді до вас дійде, а добрі справи *робити* можна і без язика!!!!!!» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 30.10.2023)). Уживання дієслів для висловлення негативного коментаря часто підсилюється ненормативною суржиковою чи сленговою основою: «[kateryna.sich](https://www.instagram.com/p/Cu4mRiaLTb0/): *Яка комедія? Ви зараз виглядаєте клоуном* Юрій. Ми тут усі по копійки збираємо хлопцям на дрони, а ви вирішили балівуд зробити за 33млн. Юра, *прекращай давай* або *шуруй* на передовую щоб голову трошки промили!» (<https://www.instagram.com/p/Cu4mRiaLTb0/> (дата звернення 29.10.2023)).

Важливу роль у мові хейтерів відіграють вигуки, які емотивно характеризують ставлення коментатора до висвітленої події, зазвичай із семантикою роздратування, відрази, незадоволення, осуду, повного розчарування: «[mariia_art](https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/): *Фу, волосся на грудях* 🤔 апріорі не 10/10» (<https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/> (дата звернення 26.10.2023)); «[dianna_chaa](https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/): *Фу ви брили груди?*» (<https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/> (дата звернення 26.10.2023)); «[the_wind_of_change](https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/): *Фу який волохатий*» (<https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/> (дата звернення 26.10.2023));

«[alexandr_korobko](https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/): *Мда, я давно здогадувався* що наша естрада в переважній більшості опустилася на дно, але тут, цією піснею «постукали знизу»» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 27.10.2023)). Вигук як незмінне за формою слово слугує емоційно-експресивним засобом вираження думки, що вживається хейтерами для підсилення емотивної складової провокативного коментаря.

Аналізуючи коментарі хейтерів, спостерігаємо взаємодію за типом «адресант – адресат», реалізація прагматичної функції якої утруднюється тим, що репрезентація коментаторів прихована за нікнеймами без надання особистої інформації. Створення перлокутивного ефекту з метою ефективного негативного впливу на автора посту чи коментатора-опонента реалізується за допомогою займенників: «[janna_malinina](https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/): *Як гарно Ви його попустили!* 10 з 10 🤔 🤔» (<https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/> (дата звернення 29.10.2023)); «[teacher.aliona](https://www.instagram.com/p/Cu4mRiaLTb0/): *Юра, Ви кончений?*» (<https://www.instagram.com/p/Cu4mRiaLTb0/> (дата звернення 29.10.2023)). Уживання займенника *Ви* зазвичай використовують при звертанні до людини старшого віку, посади, звання чи до людини незнайомої, наголошуючи на шанобливому ставленні мовця та підкреслюючи офіційність розмови. Водночас в останньому реченні спостерігаємо поєднання особового займенника *Ви* з ненормативною лексемою, що нівелює поважне ставлення до автора, і підсилює зневажливу семантику. Особовий займенник *ти* вважається нормативним при звертанні до близьких людей, родичів або знайомих. Хейтери в повідомленнях використовують особовий займенник *ти* як нормативний при звертанні до незнайомої людини або займенник *ви* з маленької літери, акцентуючи в такий спосіб увагу на зневажливому ставленні до медіаперсон: «[iren_kovtun](https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/): *Tu* людина дно» (<https://www.instagram.com/p/CvuIosiNYMq/> (дата звернення 28.10.2023)); «[kyivlianka](https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/): *Ну ви і козел. Ось вам думка про ваш гівно* «трек» від волонтерки.» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 29.10.2023)).

Негативна оцінка закладена в семантиці прислівника, що виявляється на лексичному рівні мови: «[oleksandra_bboiko](https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/): *Сором, а не пісня!* Як у вас ще є звання заслуженого артиста, не знаю!» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 24.10.2023)); «[marta_maksymiv](https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/): *Як же нікчемно ви виглядаєте на фоні сьогодні з цими своїми рускогаварящими челюстями!* Все що російське просто ОГИДНЕ. І ви огидні зі своїм масковським язиком!» (<https://www.instagram.com/p/Cowfa3XNA2d/> (дата звернення 24.10.2023)).

instagram.com/p/CfwsK79uOmM/(дата звернення 25.10.2023)); «[innav2015](https://www.instagram.com/p/CvuiosiNYMq/): Ну *серйозно* чоловіче??? Ти двічі розлучений, покинув двох малолітніх дітей. Війна. А ви втрюх ржете та обговорюєте якусь долбану депіляцію? *Серйозно?* Навішуєте підліткам купу комплексів. Взагалі *сором*» (<https://www.instagram.com/p/CvuiosiNYMq/> (дата звернення 26.10.2023)). Згадані прислівники як оцінні слова можуть не потребувати всього контексту для розуміння, оскільки їхня семантична структура вже містить негативну оцінну конотацію.

Отже, провідне місце серед морфологічних засобів провокативної тактики хейтерів посідають дієслова, іменники, прикметники, займенники, вигуки, прислівники й інші частини мови. У коментарях хейтерів переважають дієслівні конструкції, адже вони не лише допомагають відверто висловлювати свою критичну точку зору, зокрема через нападки на інших користувачів соціальних мереж, а й спонукають до відповідної реакції авторів, що відверто висвітлює провокативний задум хейтера.

Описуючи функціонування лексем, якими послуговуються хейтери в девіантній комунікації, варто звернути увагу на відсутність чітких орфографічних правил, що регламентують їхнє написання. Така варіативність має різні аспекти: 1) написання транслітерованих сполук в українськомовному коментарі з інвективною семантикою: «[zlataviktoriia](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): Йдіть в дупу! Україні не потрібні такі «передачі» *ryzzki*.» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 30.10.2023)); «[andreypavlik1](https://www.instagram.com/p/CvuiosiNYMq/): Да це *uyoba ostarpchuk vin svoe otrimaе*» (<https://www.instagram.com/p/CvuiosiNYMq/> (дата звернення 29.10.2023)); 2) Свідоме написання власних імен і назв із маленької літери, щоб адресант відчув зневажливо-ненависне ставлення коментатора: «[inmedved](https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/): Просто лайно 🐻 *noman 2.0*» (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 30.10.2023)); «[natasha_todova_238](https://www.instagram.com/p/CvuiosiNYMq/): + сфоткався з *філіпом кіроровим* під час війни 😏😏😏 «опладуєчий» коментар.» (<https://www.instagram.com/p/CvuiosiNYMq/> (дата звернення 24.10.2023)); 3) Неправильне написання назви країни: «[inna_rudenko11](https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/): Не всім дано воювати, але краще б Ви сиділи, Руслан, в *Омеруці* мовчки, як і пів війни, ніж робити «оце» 🤔👉» (<https://www.instagram.com/p/CqFYDrWISTY/> (дата звернення 22.10.2023)); 4) Написання великими буквами всього слова: «[sergiikharenko](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): Чи не соромно бути *МОСКВОРОТОЮ?*» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 23.10.2023)); «[annkingscross](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): Юрію, будь

ласка. Перестаньте знімати гівно. Чому знову ми маємо дивитись *ЗА СВОЇ ПОДАТКИ* чергове дегенеративне «мистецтво» про тупих або кумедних хохлів. Розвивайте смак, вчіться та запропонуйте щось, від чого *НЕ ЙДЕ КРОВ З ОЧЕЙ*» (<https://www.instagram.com/p/Cu4mRiaLTb0/> (дата звернення 25.10.2023)); 5) Уживання хештегів як мовної гри з негативною конотацією: «[white.witch.y](https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/): *#едьврасіюна*» (<https://www.instagram.com/p/CfwsK79uOmM/> (дата звернення 27.10.2023)) (Єфросиніна – *#едьврасіюна*).

Висновки. Для ословлення протистояння в медіадискурсі автори коментарів звертаються до лінгвокультурної діади «свій – чужий», яка виконує функцію додаткової шкали оцінок й допомагає реалізовувати принцип антиномій у досліджуваних текстах. Експлікуючись на лексичному й граматичному мовних рівнях, елементи цієї структури формують лінгвокультурний феномен незгоди й конфлікту. При цьому ситуації мовного протиставлення характеризується високим ступенем емоційності, експресивності, агресивності, що дозволяє виражати різні відтінки значення в досліджуваному корпусі текстів. Так, ненормативна лексика як прояв девіантної комунікації хейтерів є засобом мовленнєвої агресії, яку коментатори спрямовують на адресата, об'єкт або третю особу з метою приниження та провокації. Хейтери вдаються до використання лексем із суфіксами згрубілості, що дозволяють на словотвірному рівні виражати ненависть, зневагу, сарказм, трансформуючи в такий спосіб негативну суб'єктивну оцінку.

Серед морфологічних засобів провокативної тактики хейтерів провідну функцію мають дієслова, іменники, прикметники, займенники, вигуки, прислівники й інші частини мови. У коментарях мовних агресорів переважають дієслівні конструкції, адже вони не лише допомагають відверто висловлювати свою критичну точку зору, зокрема через нападки на інших користувачів соціальних мереж, а й спонукають до відповідної реакції авторів, що відверто висвітлює провокативний задум хейтера.

Описуючи функціонування лексем, якими послуговуються хейтери в девіантній комунікації, варто звернути увагу на відсутність чітких орфографічних правил написання: написання транслітерованих сполук в українськомовному коментарі з інвективною семантикою; свідоме написання власних імен і назв із маленької літери, що виражають зневажливо-ненависне ставлення; неправильне написання назви країни; написання великими буквами всього слова; уживання хеште-

гів як засобу втілення мовної гри з негативною конотацією. У певних контекстах мовні засоби реалізації хейтерингу використовуються в комбінації. У такому випадку можемо говорити про комплексний девіантний текст, у якому співпра-

цюють лексичні, граматичні й графічні засоби. Подібні конструкції є найбільш результативними щодо втілення ідеї формування девіантної комунікації, тому й затребувані для мовних агресорів, зокрема й хейтерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Assimakopoulos, Stavros, Fabienne H. Baider & Sharon Millar. Online hate speech in the European Union: a discourse-analytic perspective (SpringerBriefs in Linguistics). Cham: Springer. 2017. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-72604-5>.
2. Brown Alexander. What is so special about online (as compared to offline) hate speech? In *Ethnicities*. 2018. 18 (3). 297–326. <https://doi.org/10.1177/1468796817709846>.
3. Foxman A. H., Wolf C. Viral hate: Containing its spread on the Internet. Macmillan, 2013. https://www.researchgate.net/publication/275057287_Viral_Hate_Containing_Its_Spread_on_the_Internet_by_Abraham_H_Foxman_and_Christopher_Wolf_Basingstoke_Palgrave_Macmillan_2013_256pp_1799_ISBN_978_0230342170
4. Paasch-Colberg, Sünje, Christian Strippel, Joachim Trebbe & Martin Emmer. From Insult to Hate Speech: Mapping Offensive Language in German User Comments on Immigration. In *Media and Communication*. 2021. 9 (1). 171–180. <https://doi.org/10.17645/mac.v9i1.3399>.
5. Зеленький Є. С., Карпенко О. М. Відмежування поняття «булінг» від схожих за змістом понять. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2020. С. 225–228.
6. Коваль А. Практична стилістика сучасної української мови. 3-тє вид., доп. І переробл. К.: Вища школа, 1987. 349 с.
7. Любченко О. Тролі-психопати. Звідки беруться хейтери в соцмережах і як на них реагувати. 2021. URL: <https://life.nv.ua/ukr/blogs/heyteri-v-socmerezah-chomu-z-yavlyayutsya-spilkuвання-v-interneti-psihologiya-50162260.html> (дата звернення: 23.10.2023).
8. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
9. Ставицька Л. О. Проблеми інтерпретації та лексико-графічного опрацювання лайливої лексики. Вербальна агресія як мовно-культурний і соціальний феномен / за упорядкув. О. Гаврилів. Львів: Вид-во Льв. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2006. С. 6–20.
10. Тараненко К. В. Засоби вираження прихованої агресії в комунікації. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Т. 1. Вип. 7. С. 35–38.
11. Чабаненко В. Стилiстика експресивних засобiв української мови: навчальний посiбник. Ч. 2. Запорiжжя: ЗДУ. 1995. 86 с.

REFERENCES

1. Assimakopoulos, Stavros, Fabienne H. Baider & Sharon Millar. (2017). Online hate speech in the European Union: a discourse-analytic perspective (SpringerBriefs in Linguistics). Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-72604-5>.
2. Brown, Alexander. (2018). What is so special about online (as compared to offline) hate speech? In *Ethnicities* 18 (3). P. 297–326. <https://doi.org/10.1177/1468796817709846>.
3. Foxman A. H., Wolf C. (2013). Viral hate: Containing its spread on the Internet. Macmillan. https://www.researchgate.net/publication/275057287_Viral_Hate_Containing_Its_Spread_on_the_Internet_by_Abraham_H_Foxman_and_Christopher_Wolf_Basingstoke_Palgrave_Macmillan_2013_256pp_1799_ISBN_978_0230342170/.
4. Paasch-Colberg, Sünje, Christian Strippel, Joachim Trebbe & Martin Emmer. (2021). From Insult to Hate Speech: Mapping Offensive Language in German User Comments on Immigration. In *Media and Communication* 9 (1). P. 171–180. <https://doi.org/10.17645/mac.v9i1.3399>.
5. Zelenskyi Ye. S., Karpenko O. M. (2020). Vidmezhuвання poniattia «bulinh» vid skhozhykh za zmistom poniat [Separation of the concept of «bullying» from concepts similar in content]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 3. S. 225–228. [in Ukrainian].
6. Koval A. (1987). Praktychna stylystyka suchasnoi ukrainskoi movy [Practical stylistics of the modern Ukrainian language]. 3-tie vyd., dop. I pererobl. K.: Vyshcha shkola. 349 s. [in Ukrainian].
7. Liubchenko O. (2021). Troli-psykhopaty. Zvidky berutsia kheitery v sotsmerezhakh i yak na nykh reahuvaty [Psychopath trolls. Where do haters come from in social networks and how to respond to them]. URL: <https://life.nv.ua/ukr/blogs/heyteri-v-socmerezah-chomu-z-yavlyayutsya-spilkuвання-v-interneti-psihologiya-50162260.html>. [in Ukrainian].
8. Masenko L. (2010). Narysy z sotsiolinhvistyky [Essays on sociolinguistics]. K.: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia». 243 s. [in Ukrainian].
9. Stavyska L. O. (2006). Problemy interpretatsii ta leksyko-hrafichnogo opratsiuvannya lailyvoi leksyky [Problems of interpretation and lexical-graphic processing of swear words]. *Verbalna ahresiiia yak movno-kulturnyi i sotsialnyi fenomen i za uporiadkuv. O. Havryliv. Lviv: Vyd-vo Lv. nats. un-tu im. Ivana Franka. S. 6–20.* [in Ukrainian].
10. Taranenko K. V. (2019). Zasoby vyrazhennia prykhovanoi ahresii v komunikatsii [Means of expressing hidden aggression in communication]. *Zakarpatski filolohichni studii*. T. 1. Vyp. 7. S. 35–38. [in Ukrainian].
11. Chabanenko V. (1995). Stylystyka ekspresyvnikh zasobiv ukrainskoi movy [Stylistics of expressive means of the Ukrainian language]: navchalnyi posibnyk. Ch. 2. Zaporizhzhia: ZDU. 86 s. [in Ukrainian].